

POSTANOWIENIE

Dnia 30 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania F. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 30 stycznia 2018 r.,
zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 20 lipca 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do rozpoznania
Sądowi Apelacyjnemu w (...) i orzeczenia o kosztach
postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 lipca 2017 r. Sąd Apelacyjny w (...) na skutek apelacji ubezpieczonego F. W. od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. z dnia 15 lutego 2017 r. uchylił „zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w C.". W postępowaniu przed tym organem stwierdzono, że ubezpieczony nie wykazał wymaganych do prawa do emerytury okresów składkowych i nieskładkowych, gdyż na podstawie art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 887; dalej „ustawa

emerytalna”) pominięto te okresy, które uwzględniono przy ustaleniu jego emerytury na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 277; dalej „ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników”). Wydano dwie decyzje o odmowie prawa do emerytury - w dniu 22 lipca 2016 r. na podstawie art. 55 ustawy i w dniu 8 września 2016 r. na podstawie art. 28 ustawy. Przedmiotem postępowania sądowego były obydwie decyzje i odwołania od nich oddalił Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 15 lutego 2017 r., po ustaleniu, że ubezpieczony jest uprawniony do emerytury rolniczej od dnia 1 marca 2007 r. i że do ustalenia tej emerytury uwzględniono okresy rolnicze od dnia 24 lutego 1975 r. do dnia 31 marca 2007 r. i okresy pracy zawodowej od dnia 15 grudnia 1959 r. do 31 maja 1974 r. Rolniczy organ rentowy nie uwzględnił tylko okresu od dnia 1 maja 2013 r. do dnia 30 listopada 2013 r.

Ubezpieczony zarzucał nieuwzględnienie, że okres jego pracy w rolnictwie wystarczy do równoległego ustalenia prawa emerytur z obydwu tytułów ubezpieczenia, bez podwójnego zaliczania tych samych okresów. Sąd drugiej instancji to stanowisko podzielił, wyraziwszy pogląd, że nie można *a priori* odmówić ubezpieczonemu możliwości ustalenia uprawnień do dwóch odrębnych świadczeń, do których prawo nie jest oparte na tych samych okresach ubezpieczenia. Wychodząc z tego założenia, dostrzegł konieczność weryfikacji uprawnień do emerytury objętych zaskarżonymi decyzjami, a także emerytury przysługującej ubezpieczonemu z ubezpieczenia rolniczego, w tym ewentualnego wznowienia postępowania przed Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, miał bowiem na względzie złożenie przez ubezpieczonego w dniu 26 czerwca 2016 r. oświadczenia o gotowości przeliczenia świadczenia rolniczego czy wręcz rezygnacji z niego. Uznał ostatecznie, że w postępowaniu sądowym nie jest możliwe zaangażowanie kolejnego organu rentowego, który nie jest stroną tego postępowania.

W zażaleniu organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części obejmującej przekazanie mu sprawy do ponownego rozpoznania. Zarzucił nieodpowiedniość rozstrzygnięcia do zasad orzekania przez Sąd drugiej instancji na podstawie art. 477^{14a} k.p.c., podnosząc, że ustalenia faktyczne były poczynione przez Sąd Okręgowy prawidłowo i korespondowały z treścią wniosku o emeryturę,

przedmiotem wydanej decyzji oraz zarzutami podniesionymi w odwołaniu. Sąd Okręgowy w G. właściwie zastosował przepisy prawa materialnego i dokonał prawidłowej oceny prawnej roszczeń ubezpieczonego. Stan rzeczy obowiązujący w czasie wyrokowania uzasadniał oddalenie odwołania, ponieważ ubezpieczony nie spełniał warunków do przyznania prawa do emerytury z ubezpieczenia społecznego. Wniesiona apelacja w tej sprawie była więc bezzasadna i powinna zostać oddalona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W zaskarżonym wyroku Sąd Apelacyjny nie stwierdził, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy ani że konieczne było przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości. Wyrok kasatoryjny oparł na przyjęciu koncepcji ponownej analizy stanu faktycznego, koniecznej - w jego ocenie - ze względu na odmienny od przyjętego przez Sąd pierwszej instancji pogląd prawny co do zaliczalności przy ustaleniu prawa do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych okresów ubezpieczenia uwzględnionych przy ustaleniu prawa do emerytury rolniczej.

Stanowisko prawne Sądu drugiej instancji w przedmiocie wykładni art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej nie budzi wątpliwości. Stosownie do tego przepisu, okresów, o których mowa w ust. 1 i 2, nie uwzględnia się, jeżeli zostały zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, *ergo* zakaz nie obejmuje okresów, które nie zostały zaliczone do ustalenia prawa, a także tych, które w postępowaniu przed rolniczym organem rentowym zostały wykazane, lecz których uwzględnienie nie miało znaczenia do ustalenia prawa. W rezultacie, jeśli świadczenie rolnicze jest pierwszym świadczeniem, istnieje możliwość dowolnej konfiguracji stażu rolniczego i ogólnego uprawniającego do emerytury rolniczej w taki sposób, że wykorzystanie stażu rolniczego może być nawet minimalne, a wtedy pozostały okres jest okresem niewykorzystanym do ustalenia emerytury rolniczej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2017 r., II UK 737/15, niepubl. i z dnia 4 listopada 2009 r., I UK 168/09, niepubl.). Dokonanie przez ubezpieczonego wyboru co do zaliczenia wskazanego okresu do okresu ubezpieczenia, od którego zależy prawo do emerytury w określonym systemie (pracowniczym lub rolniczym),

uniemożliwia tylko późniejsze zaliczenie tego samego okresu w innym systemie (art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 10 ust. 3 ustawy emerytalnej; por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2007 r., II UK 164/06, OSNP 2008 nr 11-12, poz. 172).

Przyjęcie tego poglądu i oparcie na nim racji orzeczenia przesądzającego nietrafność lub przedwczesność zaskarżonych decyzji nie było jednak dopuszczalne w świetle art. 477^{14a} k.p.c. Respektując zasadę, że sąd drugiej instancji kontroluje zaskarżony apelacją wyrok i kontynuuje postępowanie rozpoczęte przed sądem pierwszej instancji, należy stwierdzić, że ma on obowiązek - rozpoznając sprawę na nowo w sposób w zasadzie nieograniczony (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasadę prawną - z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 nr 6, poz. 55) - zmienić zaskarżony wyrok i orzec co do istoty sprawy (art. 386 § 1, art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c.). O uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji może orzec tylko w okolicznościach wskazanych w art. 386 § 2-4 k.p.c. Oznacza to, że do orzeczenia kasatoryjnego może dojść tylko w razie stwierdzenia nieważności postępowania lub istnienia negatywnych przesłanek procesowych albo stwierdzenia, że sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy lub gdy wydanie wyroku na szczeblu drugiej instancji wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

W niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji - przy przyjęciu za bezsporne, że ubezpieczony, liczący obecnie 77 lat, wykazał okresy składkowe i nieskładkowe w łącznym rozmiarze 15 lat i 12 dni oraz okresy rolnicze w wymiarze 32 lat 1 miesiąca i 8 dni, łącznie ponad 47 lat - nie mógł uchylić się od merytorycznego rozstrzygnięcia o jego wniosku o przyznanie emerytury na podstawie ustawy emerytalnej. Wydał tymczasem orzeczenie kasatoryjne, które zresztą było niecelowe, gdyż pogląd prawny przyjęty przez Sąd w zaskarżonym wyroku nie wiąże organu rentowego przy ponownym rozpoznaniu sprawy.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy zaskarżony wyrok uchylił i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do rozpoznania.

r.g.